

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2021

Συντονίστρια: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ
Υπεύθυνος καθηγητής: ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΗΓΟΥΝΑΚΗΣ

A1.

1. *προϊόντες*: αναφέρεται στη λέξη «άνθρωποι».
2. *τούτων* : αναφέρεται στον όρο «όργανα».
3. *αύτῃ*: αναφέρεται στον όρο «ἐπιστήμη».
4. *ἐν ἑαυτῇ*: αναφέρεται στον όρο «φιλοσοφία».
5. *τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων*: τα παράξενα της καθημερινής ζωής.

B1. Ο Αριστοτέλης στο συγκεκριμένο απόσπασμα αναφέρει την αφορμή που οδήγησε τον άνθρωπο στη φιλοσοφία. Χρησιμοποιώντας το έναρθρο απαρέμφατο «*τὸ θαυμάζειν*» τονίζει ότι η φιλοσοφία ανάγεται στον θαυμασμό, σε μια πρωτογενή έκπληξη και περιέργεια. Το ρήμα «*θαυμάζω*» σημαίνει «μένω έκθαμβος, νιώθω έκπληξη για κάτι». Το ρήμα δεν μπορεί να αποδοθεί πλήρως στα νέα ελληνικά, καθώς περιλαμβάνει τόσο την έκπληξη (ευχάριστη ή δυσάρεστη, άρα και την αμηχανία) όσο και την περιέργεια και τον θαυμασμό. Το «*θαυμάζειν*» αποτελεί και για τον Πλάτωνα αρχή της φιλοσοφίας: [*έντονα ο φιλόσοφος βιώνει την έκπληξη και τον θαυμασμό. Και δεν είναι άλλη η αρχή της φιλοσοφίας παρά ακριβώς αυτή*]. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Αριστοτέλης τοποθετεί στην αφετηρία και έναρξη μιας λογικής δραστηριότητας ένα πάθος, τον θαυμασμό. Άλλωστε το ρήμα «*φιλοσοφῶ*» στην αρχική του ετυμολογική σημασία (φιλῶ + σοφία) σημαίνει «αγαπῶ τη σκέψη και τη γνώση». Η φιλοσοφία είναι φιλία, επιθυμία σοφίας. Ο Αριστοτέλης συνδέει άμεσα τη φιλοσοφική δραστηριότητα με την αναζήτηση της αλήθειας [*είναι σωστό που καλείται η φιλοσοφία ἐπιστήμη της αλήθειας*]. Γι' αυτόν η φιλοσοφία αποσκοπεί στην καθαρή γνώση και όχι στη χρησιμότητα. Ήδη, λοιπόν, από την αρχαιότητα το ρήμα «*φιλοσοφῶ*» άρχισε να αποκτά την ειδικότερη σημασία που έχει και σήμερα: στοχάζομαι, αναζητώ και ερευνῶ σε έκταση και βάθος τη φύση των πραγμάτων και την αλήθεια των όντων, τη γνώση, τις αξίες κ.λπ. Με τη χρήση επίσης χρονικών προσδιορισμών (*καὶ νῦν , καὶ τὸ πρῶτον*) κάνει μια ιστορική αναδρομή στις απαρχές της φιλοσοφίας. Με το «*νῦν*» η

έναρξη του «φιλοσοφείν» τοποθετείται στη συγχρονία της: ανά πάσα στιγμή, και στο παρόν, μπορεί κάποιος, με αφετηρία την έκπληξη και την περιέργεια, να αρχίσει να φιλοσοφεί. Με την αιτιατική «τὸ πρῶτον» η έναρξη του «φιλοσοφείν» τοποθετείται στη διαχρονία της: κάποια στιγμή στο (ελληνικό) παρελθόν, έχοντας ως αφορμή επίσης την έκπληξη και την περιέργεια, εμφανίστηκαν οι πρώτοι φιλόσοφοι).

B2. Στον συγκεκριμένο προτρεπτικό του λόγου ο Αριστοτέλης απευθύνεται στον ηγεμόνα της Κύπρου Θεμίσωνα και τον παροτρύνει να επιδοθεί στη φιλοσοφία. Ο Αριστοτέλης, βέβαια, δεν στοχεύει μόνο στον Θεμίσωνα, αλλά έμμεσα απευθύνεται σε όλους, προσπαθώντας να πείσει για την προσφορά της φιλοσοφίας.

Στην πρώτη παράγραφο η φιλοσοφία θεωρείται απαραίτητη για τον έλεγχο των μέσων που θα διασφαλίσουν τον απώτερο στόχο του ανθρώπου, το τέλος της ζωής του. Αυτό είναι διττό: στη δημόσια ζωή η ορθότητα του βίου του κάθε ανθρώπου (ὀρθῶς πολιτεύεσθαι)· στην ιδιωτική του ζωή η ωφέλεια (ὠφελίμως διάξειν τον βίον). Τα μέσα-όργανα που πρέπει να ελεγχθούν είναι το σώμα, τα μέλη του και οι δραστηριότητές του. Η χρήση των σωματικών μέσων απαιτεί ολοκληρωμένη, στέρεη γνώση (ἐπιστήμη), ώστε να αποφευχθούν πιθανοί κίνδυνοι (τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις). Αυτήν τη γνώση επιζητεί η φιλοσοφία. Έτσι ο Αριστοτέλης συνδέει τη φιλοσοφία με τον ανθρώπινο βίο, πολιτικό και ιδιωτικό, στην πρακτική τους διάσταση. Αυτή η σύνδεση δείχνει τη σχέση αλληλεξάρτησης πολιτικής και ατομική ζωής. Ο ατομικός βίος διαμορφώνεται σε ένα πολιτικό περιβάλλον και η πολιτική υπηρετεί την επιδίωξη του συλλογικού και ατομικού συμφέροντος.

Πιο συγκεκριμένα: Η λέξη «βίος» δεν είναι πάντα απολύτως ταυτόσημη με τη λέξη ζωή. Συχνά με τον βίον δίνεται έμφαση στον τρόπο της ζωής, στην κατάσταση της ζωής, στο πώς βιώνει ο άνθρωπος τη ζωή. Έτσι, ενώ η ζωή αποτελεί για τον άνθρωπο ένα υπαρκτικό δεδομένο, ο βίος του υπόκειται σε διερώτηση, διαμόρφωση και επιλογή. Η ζωή είναι μία, αλλά οι επιλέξιμοι βίοι πολλοί. Κατά προέκταση, ο ανθρώπινος βίος, ατομικός και συλλογικός, γίνεται αντικείμενο φιλοσοφικής μελέτης. Και η φιλοσοφία ορίζεται ως τέχνη του βίου. Επιπρόσθετα, η αναφορά στον πολιτικό βίο συμπυκνώνεται στον τύπο «πολιτεύεσθαι». Στην κύρια σημασία του το ουσιαστικό πολιτεία δηλώνει τον τρόπο ζωής μέσα στην πόλη, ενώ το ρήμα πολιτεύομαι σημαίνει τη σχέση του ελεύθερου πολίτη με την κοινωνία στην οποία ζει, τον τρόπο με τον οποίο αυτός εντάσσεται στη δημόσια ζωή.

Ο συλλογισμός, λοιπόν, του Αριστοτέλη είναι ο εξής :

A' προκειμένη : Το σώμα μας και όσα σχετίζονται με αυτό είναι όργανα. («τὰ ὑποκείμενα . . . ὑπόκειται»)

B' προκειμένη : Όλα τα όργανα μπορούν να χρησιμοποιηθούν με τρόπο καλό και ωφέλιμο ή με τρόπο κακό και βλαπτικό. («τούτων δ' ἐπικίνδυνος . . . χρωμένοις»)

Γ' προκειμένη : Η φιλοσοφία μάς διδάσκει τον καλό και ωφέλιμο τρόπο χρήσης

των διαφόρων οργάνων. («δεῖ τοίνυν ... θησόμεθα»)

Συμπέρασμα: Άρα, πρέπει να φιλοσοφούμε. («φιλοσοφητέον ... ὠφελίμως»)

B3. i.Σ ii.Σ iii.Λ iv.Λ v.Σ

B4.α. 1στ, 2α, 3β, 4ζ, 5γ, 6θ.

B4.β. ὄργανα: οργανοποιός-οργανοπαίκτης-ανόργανος -διοργάνωση
μέλλον: μελλοννυμφος –μελλοθάνατος-μελλοντολόγος

B5. Ο Αριστοτέλης αναφερόμενος στον ρόλο της φιλοσοφίας τονίζει ότι ο άνθρωπος καλείται με τη φιλοσοφία να ελέγξει και να κατευθύνει το σώμα του και τις αντίστοιχες δραστηριότητές του (κτᾶσθαι τε αὐτήν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δὲ ἥσπᾶντα ταῦτα εὖ θησόμεθα) τόσο στη δημόσια ζωή (ὀρθῶς πολιτεύεσθαι) όσο και στην ιδιωτική του ζωή (ὠφελίμως τον βίον διάξειν). Στη συνέχεια αναφέρει ότι καλείται να ελέγξει και να κατευθύνει το πνεύμα του, τις επιμέρους γνώσεις που θα αξιοποιηθούν στις ποικίλες πρακτικές ενέργειές του. Τελικά, έτσι, η φιλοσοφία λειτουργεί ενοποιητικά για τον άνθρωπο. Συντονίζει την παρουσία του στον κόσμο, δίνοντάς της συνοχή και ενότητα. Με τις εκφράσεις «κρίνειν τὴν ὀρθότητα», «τῷ λόγῳ χρωμένη», «ὀρθὴν κρίσιν», ο Αριστοτέλης αναφέρει ένα βασικό στοιχείο της φιλοσοφίας, την ανθρώπινη λογική, τον ὀρθό λόγο που θα οδηγήσει τον άνθρωπο στο «ἀγαθόν», δηλαδή στην ευδαιμονία. Ο Αριστοτέλης ορίζει το ἀγαθόν ως το τέλος, τον σκοπό μιας σειράς ανθρώπινων πράξεων. Κυριολεκτικό και ολικό ἀγαθόν είναι εκείνο που δεν αποτελεί μέσο για την επίτευξη ενός επόμενου σκοπού, αλλά είναι ο ἀπώτατος σκοπός και η τελική κατάληξη του ανθρώπινου βίου. Κατὰ τον Αριστοτέλη το κατεξοχήν ἀγαθόν είναι η ευδαιμονία: ζωή σπουδαία.

Αντίστοιχη είναι και η άποψη που εκφράζεται στο παράλληλο κείμενο για τη σημαντική προσφορά της φιλοσοφίας σε όλες τις δραστηριότητες του ανθρώπου στην ιδιωτική και δημόσια ζωή του. Ο συγγραφέας αναφέρει ενδεικτικά κάποια προβλήματα των ανθρώπων (επαγγελματικά, οικογενειακά) για τα οποία η συνήθης αναζήτηση λύσης είναι βοήθεια ειδικών (...παλιότερα αυτοί οι άνθρωποι θα κατέφευγαν στα γραφεία ψυχολόγων και ψυχιάτρων). Κανείς, όμως, δεν αναλογίζεται ότι υπάρχει η λύση της ενασχόλησης με τη φιλοσοφία, η οποία διαθέτοντας λογική –συμφωνεί και εδώ με τον Αριστοτέλη- θα βοηθήσει στην εξεύρεση λύσης στα προβλήματα του ανθρώπου (μπορούν να φτιάξουν ένα πλαίσιο, βάσει του οποίου όποια προβλήματα έχουν, μπορούν να τα χειριστούν). Άρα, διαπιστώνουμε ταύτιση απόψεων Αριστοτέλη και Λου Μαρίνοφ για τη δύναμη που διαθέτει η φιλοσοφία στο να βελτιώσει την ανθρώπινη ζωή.

Γ1. Αφενός, λοιπόν, γι' αυτά τα οποία με κατηγορούσαν οι πρώτοι μου κατηγοροί, ας είναι αρκετή (ικανοποιητική) αυτή η απολογία προς εσάς. Προς τον Μέλητο, αφετέρου, τον ενάρετο και πατριώτη, όπως λέει, και τους μετέπειτα, θα προσπαθήσω μετά από αυτά να απολογηθώ. Και επειδή αυτοί είναι (ή σαν να ήταν) άλλοι κατηγοροί, ας πάρουμε πάλι την καταγγελία τους.

Γ2. Ο Σωκράτης, αφού ολοκλήρωσε την απολογία του προς τους παλαιότερους κατηγορούς του, αναφέρεται στους συγχρόνους του κατηγορούς και ειδικά στον Μέλητο. Τον αποκαλεί ειρωνικά ενάρετο και φίλο της πόλης (*ἀγαθὸν καὶ φιλόπολιν*) και εστιάζει στο κατηγορητήριο, σύμφωνα με το οποίο είναι ένοχος, διότι διαφθείρει τους νέους και δεν πιστεύει στους θεούς της πόλης, αλλά σε νέες θεότητες (*ἀδικεῖν τοὺς τε νέους διαφθείροντα καὶ θεοὺς, οὓς ἡ πόλις νομίζει, οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά*). Ο Σωκράτης ανασκευάζοντας την κατηγορία περί διαφθοράς, επιρρίπτει ευθύνη και δόλο στον Μέλητο, ο οποίος καμαρώνοντας (*χαριεντίζεται*) οδηγεί με ευκολία στα δικαστήρια αθώους ανθρώπους (*ῥαδίως εἰς ἀγῶνα καθιστὰς ἀνθρώπους*), χωρίς ποτέ ο ίδιος να έχει ενδιαφερθεί για την πόλη του (*οὐδὲν τούτω πώποτε ἐμέλησεν*), αποκαλώντας τον και υποκριτή (*προσποιοῦμενος σπουδάζειν*).

Γ3.α. Αὐθις γὰρ δὴ, ὥσπερ ἑτέρου τούτου ὄντος κατηγοροῦ, λάβω αὖ τὰς τούτου ἀντωμοσίας.

Γ3.β. λάβωμεν: λαβέ
ἔχει: σχέζ

Γ3.γ. ἔστω: ἔστων/ ἔστωσαν / ὄντων
νομίζει: ἐνομίζου
αὕτη: ταύταις
εἶπέ: εἶπεῖν

Γ4.α. πρὸς ὑμᾶς: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός κατεύθυνσης σε πρόσωπο στο ρήμα «ἔστω»

ἀπολογήσασθαι: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρήμα «πειράσομαι».

τοιούτων: κατηγορούμενο στο «ἔγκλημα» μέσω του συνδετικού ρήματος «ἔστί».

Μέλητον: υποκείμενο στο απαρέμφατο «ἀδικεῖν»-ετεροπροσωπία.

ῥαδίως: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο «καθιστὰς».

τούς νέους: αντικείμενο στη μετοχή «διαφθείροντα».

Γ4.β. Δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση που εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο *ώς*, γιατί δηλώνει υποκειμενική γνώμη, και εκφέρεται με οριστική (έχει), γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό. Εξαρτάται από το απαρέμφατο «έπιδείξαι», στο οποίο έχει θέση άμεσου αντικειμένου.

